

TARTU ÜLIKOOLI NARVA KOLLEDŽ
EESTI KEELE JA KIRJANDUSE LEKTORAAT

Marina Sinitsõna

**LASTEVANEMATE HINNANG VARASE KEELEKÜMBLUSE MÕJULE
EMAKEELE OMANDAMISELE 5-6AASTASTE LASTE NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja lektor Ene Kurme

Narva 2013

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. KEELEKÜMBLUSE PROGRAMM EESTIS.....	6
1.1. Keelekümbluse kasutamine Eestis.....	6
1.2. Statistilised andmed.....	7
1.3. Keelekümbluse kasutamise õiguslikud alused.....	7
1.4. Varase keelekümbluse eesmärgid ja oodatavad tulemused.....	10
1.5. Keelekümbluse rakendamise põhjused lasteaias.....	10
1.6. Varase keelekümbluse tõhususe eeldused.....	11
2. LAPSE EMAKEELE ROLL JA TÄHTSUS TEISE KEELE OMANDAMISEL NING KEELTE VASTASTIKUNE MÕJU.....	14
3. LASTEVANEMATE ROLL TEISE KEELE ÕPPES.....	16
3.1 Koostöö lastevanematega.....	17
4. ÕPETAJA KUI KEELEKESKKOND JA KEELE ALLIKAS.....	19
5. KEELEKESKKONNA ROLL TEISE KEELE ÕPPES.....	21
6. UURIMISOSA.....	23
6.1. Uuringu tutvustus.....	23
6.2. Laste testimine ning tulemuste kvantitatiivne ja kvalitatiivne analüüs.....	23
6.3. Lastevanemate intervjuerimise tulemused ja analüüs.....	30
KOKKUVÕTE.....	34
RESÜMEE.....	35
KIRJANDUS.....	36

LISAD.....	40
Lisa 1 Lastevanematele küsimustik.....	40
Lisa 2 Tööleht teemal „Häälikud“	41
Lisa 3 Tööleht teemal „Silbitamine“	42
Lisa 4 Tööleht teemal „Rõhk“	43
Lisa 5 Tööleht teemal „Tegusõnade pööramine“	44
Lisa 6 Suulised ülesanded individuaaltöös.....	45

SISSEJUHATUS

Eestis rakendatakse keelekümblusprogrammi tänavu juba 13 aastat. Selle üsna pika aja jooksul on keelekümblus leidnud nii pooldajaid ja austajaid kui ka kritiseerijaid. Iga lapsevanem esitab endale varem või hiljem küsimuse – kuidas kulgeb minu lapse haridustee ja kas tasuks alustada seda keelekümbluses? Paljud venelased (sh ukrainlased, valgevenelased jne) on keelekümbluse osas üsna umbusklikud: kuidas keelekümblus üldse toimib, miks peavad nad järsku eestikeelseteks muutuma, kuidas laps saab keelekümblusprogrammiga hakkama ja kuidas teda aidata, kui lapsevanema eesti keel ei ole piisavalt hea ja puudub võimalus tagada lapsele eesti keele praktika? Tegelikult on need küsimused ajendatud lapsevanemate hirmust, et äkki laps unustab oma emakeele ja kultuuri, äkki laps kasvab „poolkeelseks“, kes ei saa korralikult selgeks ei teist keelt ega emakeelt. Vanematele küll meeldiks, kui laps valdaks mitut keelt, kuid samas ei soovi nad, et laps ei oskaks vabalt oma emakeelt. Ollakse ka seisukohal, et teises keeles õppimine vähendab oluliselt lapse aineteadmisi, seega kannatab nii vene keele kui ka kogu hariduse kvaliteet. Neil põhjustel jätab nii mõnigi laps keelekümblusklassi pooleli. Kas need on lastevanemate eksiarvamused või peavad need väited tõepoolest paika?

Käesoleva bakalaureusetöö teemaks on „Lastevanemate hinnang varase keelekümbluse mõjule emakeele omandamisele 5-6aastaste laste näitel“.

Töö teema on aktuaalne, kuna keelekümbluse temaatika on Eestis kaasaegne ja nõutud ning selles valdkonnas on veel piisavalt uuringuruumi. Samuti seisneb teema aktuaalses selles, et emakeele omandamine on lapsele äärmiselt oluline, kuna keel ja kõne on vaimutegevuse alus ja kommunikatsioonivahend ning emakeele omandamise protsessis kujuneb ka oskus võrrelda, klassifitseerida, süstematiseerida ja üldistada. (Politova 1984:5).

Töö eesmärgiks on välja selgitada keelekümblusprogrammi järgi töötavat lasteaeda külastavate laste vanemate arvamus, kas keelekümblus avaldab mõju lapse emakeele omandamisele. Selleks viiakse läbi uuring 5-6aastaste laste vanemate seas ning ka laste testimine kinnitamaks või ümber lükkamaks lastevanemate seisukohta.

Bakalaureusetöö hüpoteesiks on: lapsevanemad arvavad, et keelekümblusprogramm takistab emakeele omandamist.

Bakalaureusetöö koosneb teoreetilisest osast (peatükid 1-5) ja uurimisosast (peatükk 6). Töö teoreetilises osas antakse lühiülevaade varasest keelekümblusest Eestis ja keeleõppega seotud seadusandlusest, samuti varase keelekümbluse eesmärkidest ja programmi eduka rakendamise eeldustest; käsitletakse lapse emakeele rolli teise keele omandamisel ja kujundamisel ning keelte vastastikust mõju; tutvustatakse kodu ja lapsevanemate, õpetaja ja keelekeskkonna rolli teise keele õppes. Teoreetilise osa materjal põhineb teemaalasel kirjandusel ja elektrooniliste allikate uurimisel.

Töö uurimisosas tutvustatakse läbiviidud uuringu tulemusi ja esitatakse kvantitatiivne ja kvalitatiivne analüüs. Uurimismeetoditeks on kasutatud intervjuerimist ja testimist.

Töö lõpeb kokkuvõttega, kus autor esitab oma arvamuse kõnesoleval teemal ning võtab kokku uurimistöö tulemused.

1. KEELEKÜMBLUSE PROGRAMM EESTIS

1.1. Keelekümbluse kasutamine Eestis

Keelekümblus on õppevorm, mida rakendatakse Eestis riikliku programmina – eesti keele kui teise keele paremaks omandamiseks. (Keelekümblus 2013).

Kümblusklassides (rühmades) ületab eestikeelse õppe maht 50% õppe kogumahust. Eesti keelt õpitakse seda aktiivselt kasutades, sh erinevaid aineid õppides, lasteaia tegelustes osaledes. (Keelekümblus 2013).

Keelekümblusprogramm on algatatud 2000. aastal neljas koolis Eesti Vabariigi Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt koostöös Kanada ja Soome partneritega. Keelekümblus osutus sedavõrd edukaks, et lastevanemate nõudmisel hakati programmi kasutama kogu riigis. Keelekümbluse lasteaia programmi rakendatakse Eestis alates 2003. aastast. (Interaktiivsed õppematerjalid keelekümbluses 2013; Keelekümblus 2013).

SA Innove väitel on tänaseks keelekümblusprogrammiga liitunud 45 lasteaeda ja 35 kooli, programmis osaleb üle 6000 õpilase ja rohkem kui 1000 õpetajat ning õpilaste arv kasvab aasta-aastalt. (Keelekümblus 2013)

2. oktoobril 2000. aastal avati ka Keelekümbluskeskus, mis on muutunud Eesti haridussüsteemi lahutamatuks osaks. (Interaktiivsed õppematerjalid keelekümbluses 2013)

Aktiivsed lastevanemad asutasid MTÜ Keelekümblusprogrammi Lastevanemate Liidu, et tulemuslikult kaasa rääkida nii keelekümbluse, eesti keele õpetamise kui ka muudes haridusalastes küsimustes. (Interaktiivsed õppematerjalid keelekümbluses 2013)

Keelekümblusprogrammi ohjas Haridus- ja Teadusministeeriumi toel kuni 2012. aasta lõpuni Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed. Alates 2013. aastast koordineerib keelekümblustegevusi SA Innove keelekümbluskeskus. (Keelekümblus 2013).

Üleüldist keeleolukorda jälgib ja analüüsib Eesti Keelenõukogu, kes koostab kavandatu elluviimise seireid ja teeb ettepanekuid keelepoliitilistes küsimustes. (Haridus- ja Teadusministeerium 2011)

Eesti keelekümblusprogrammi arendust on toetanud ka Kanada Rahvusvahelise Arengu Agentuur, Toronto Koolivalitsus, Soome Kooliamet ning EL Phare programm, aga samuti Hollandi ja Ameerika saatkonnad Eestis. (Keelekümblus 2013)

Õpilased valitakse keelekümblusesse eeskätt vanemate sooviavalduste laekumise järjekorra alusel. (Keelekümbluskeskus 2013)

1.2. Statistilised andmed

Keelekümblusklassides õppivate õpilaste osakaal õpilaste koguarvust 2005-2010 (allikas: EHIS)

Kooliaste	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1. kooliaste	2,5%	2,9%	2,9%	3,4%	3,4%	3,7%
2. kooliaste	2,6%	2,6%	2,8%	3,2%	3,3%	3,6%
3. kooliaste	0,9%	1,5%	2,8%	3,2%	3,3%	3,4%
Põhiharidus	1,9%	2,3%	2,1%	3,3%	3,3%	3,6%
Gümnaasium	0,2%	0,3%	0,2%	0,7%	1,3%	1,8%
Kokku	1,5%	1,8%	2,3%	2,7%	2,9%	3,2%

(Eesti Statistikaameti avaldatav üldharidusstatistika 2013).

Innove kodulehekülje andmetel on keelekümblusprogrammiga tänaseks liitunud 30 Tartu, Tallinna, Kohtla-Järve, Sillamäe, Narva, Valga, Kiviõli ning Vaivara valla lasteaeda, sealhulgas Narva lasteaiad Päikene, Potsataja, Punamütsike ja Kirsike. (Keelekümblusprogramm 2013). Bakalaureusetöö autori andmetel on üksikud rühmad liituvad ka Narva lasteaedades Kakuke ja Käoke.

1.3. Keelekümbluse kasutamise õiguslikud alused

Puutuvalt keelekümblusesse on olulised need Eesti Vabariigi normatiiv- ja õigusaktid, mis sätestavad nõudmisi üldiselt laste haridusele ning eesti keele õppele, aga ka

lasteasutustele ja pedagoogidele, samuti need, mis sätestavad lastevanemate õigusi ja kohustusi.

Vastavalt **Eesti Vabariigi põhiseadusele** (viidetes tähistatud lühendiga PS) on Eesti riigikeeleks eesti keel (PS § 6) ning igal inimesel on õigus saada eestikeelset õpetust (PS § 37). Igal inimesel on õigus haridusele, kusjuures kooliealistel lastel on õppimine seadusega määratud ulatuses kohustuslik (PS § 37). Laste hariduse valikul on otsustav sõna vanematel (PS § 37), s.t igal vanemal on õigus valida vastavalt oma soovidele kas eesti või vene õppekeelega haridusasutus. Õppekeele vähemusrühvuse õppeasutuses valib õppeasutus (PS § 37).

Riigikeele toimimist ja vahetõrka teiste keeltega reguleerivad **keeleseadus** (viidetes tähistatud lühendiga KeeleS) ja sellest tulenevad õigusaktid. Keeleseaduse eesmärgiks on arendada, säilitada ja kaitsta eesti keelt.

Käesolevas seaduses ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud nõuete täitmise üle teeb riiklikku järelevalvet Keeleinspeksioon (KeeleS § 30), mille pädevuses on kontrollida eesti keele ja võõrkeelte kasutamist ning eesti keele oskuse ja eesti keele kasutamise nõuete täitmist. Riikliku järelevalvega seotut reguleerib keeleseaduse kuues peatükk. Keeleseaduse kohaselt on säilinud vähemusrühvuse keele kasutamise õigus (KeeleS § 9).

Koolieelsete lasteasutuste tegevust reguleerib **koolieelse lasteasutuse seadus** (viidetes tähistatud lühendiga KELS).

KELS § 9 lg 1 kohaselt juhindub lasteasutus käesolevast seadusest, kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest, teistest õigusaktidest ja oma põhimäärusest. KELS § 9 lg 2 p 9 kohaselt märgitakse lasteasutuse põhimääruses muuhulgas laste ja vanemate õigused ja kohustused, mis on sätestatud sama seaduse § 17 ja § 18.

Lastel on lasteasutuses õigus vaimselt ja füüsiliselt tervislikule keskkonnale ja päevakavale, eneseusaldust ja vaimset erksust toetavale tegevusele ning pedagoogide igakülgsel abile ja toetusele alushariduse omandamisel (KELS § 17).

Vanematel on õigus nõuda vajalike tingimuste loomist laste mitmekülgses arengus ja kasvatamiseks, aidates ise kaasa nende tingimuste kujunemisele; tutvuda lasteasutuse õppe- ja päevakavaga; saada teavet lasteasutuse töökorralduse kohta (KELS § 18 lg 1).

Vanemad on kohustatud: looma lapsele soodsad tingimused arenemiseks ja alushariduse omandamiseks lasteasutuses; kinni pidama lasteasutuse päevakavast ja laste tervisekaitse ja tervise edendamise nõuetest (KELS § 18 lg 2).

Lasteasutuse tegutsemiseks on vajalikud pedagoogid, kes vastavad lasteasutuse pedagoogide kvalifikatsiooninõuetele. Käesoleva seaduse raames käsitletakse pedagoogidena õpetajaid, direktorit, õppealajuhatajat ning teisi õppe- ja kasvatusalal töötavaid isikuid (KELS § 22 lg 1). Pedagoogid loovad tingimused laste kasvamiseks ja arenemiseks vastastikusel lugupidamisel ning üksteisemõistmisel laste ja nende vanematega, samuti hoolitsevad laste elu ja tervise eest lasteasutuses (KELS § 22 lg 2).

Pedagoogid on kohustatud nõustama lasteasutuses käivate laste vanemaid ja teeninduspiirkonnas elavate lasteasutuses mittekäivate laste vanemaid nende soovil õppe- ja kasvatusküsimustes (KELS § 22 lg 3).

Pedagoogide kutseoskuste ja kutsemeisterlikkuse ning nende kvalifikatsioonitaseme üle otsustamiseks korraldatakse atesteerimine (KELS § 22 lg 5).

Lasteasutuse tegutsemiseks on vajalik **koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava** (Vabariigi Valitsuse 29.05.2008 määrus nr 87 „Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava“).

Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava § 9 lõiked 1-3 sätestavad, et lapsele, kelle kodune keel ei ole eesti keel, tagatakse eesti keele õpe. Lasteasutuses või selle rühmas, mille õppe- ja kasvatusgevus ei toimu eesti keeles, alustatakse laste eesti keele õpet kolmeaastaselt kas eraldi keeletegevuste kaudu, keeleõpet teiste tegevustega lõimides või osalise keelekümbelse meetoodikat rakendades, viieaastastele lastele võib eesti keele õpetamisel üle minna täieliku keelekümbelse meetoodika rakendamisele. Sama paragrahvi lõige 4 sätestab, et lasteasutuses või selle rühmas, kus õppe- ja kasvatusgevus toimub eesti keeles, omandavad mitte-eesti kodukeelega lapsed eesti keele kas lõimitud tegevuste kaudu, millele võib lisanduda eesti keele tugiõpe või täieliku keelekümbelse meetoodikat rakendades.

Kõigis eesti keelest erineva töökeelega lasteaedades on 2009. aastast ette nähtud kohustuslik eesti keele õpe alates kolmandast eluaastast, nagu nõuab koolieelsete lasteasutuste riiklik õppekava.

Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava § 10 sätestab nõuded koostööle lapsevanemaga. Lasteasutuse pedagoogid teevad lapsevanemaga lapse arengu toetamiseks koostööd, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel. Pedagoog teavitab regulaarselt lapsevanemat lapse arengust ja õppimisest ning õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest. Pedagoog loob lapsevanemale võimalused saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes. Lapsevanemal võimaldatakse osaleda õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamises ja läbiviimises ning anda tagasisidet lasteasutuse tegevusele.

1.4. Varase keelekümluse eesmärgid ja oodatavad tulemused

Keelekümluse eesmärgiks on võrdselt head oskused nii emakeeles kui ka eesti keeles. (Keelekümlus 2013). Samuti keelekümluse eesmärgiks on saavutada lapse sotsiolingviline kompetentsus tulemaks toime algselt võõras kultuuri- ning keelekeskkonnas. (Sarap 2004:121).

Keelekümlus on oma olemuselt rikastav programm. Programmi taotlus ei ole õppes asendada üht keelt teisega ega muude ainete õpetamist keeletundidega, vaid lisada õpilase pagasisse veel ühe keele oskus. (Keelekümluskeskus 2005).

Keelekümlusprogrammi käigus peaksid õpilased saavutama järgmised tulemused:

- omandama eesti keele hea funktsionaalse oskuse;
- valdama vene keelt eakohasel tasemel;
- omandama kolmanda keele funktsionaalse oskuse;
- mõistma ja väärtustama eesti ja vene kultuuri;
- jõudma edasi ea- ja võimekohaselt muudes õppeainetes, nt matemaatikas.

(Keelekümlus 2013).

1.5. Keelekümluse lasteaias rakendamise põhjused

Miks on hea alustada keelekümlusega lasteaias?

Ülle Rannut väidab, et eesti keele õppe alustamine 1. klassis või eelkoolieas on kõige viljakam keeleõppeperiood inimese elus, mis kestab 5.-10. eluaastani. Selles eas omandab laps kiiremini teise keele ja õigema häälduse ning saavutab paremaid tulemusi. (Rannut 2001)

Eelkoolieas on laps keelele vastuvõtlikum, s.t ta omandab teise keele aktsenditult ja saavutab teise keele parema oskuse kui hilisemas eas. Samuti areneb laps kognitiivselt ja omandab sihtkeeles õppides hea analüüsioskuse. Selline laps omandab tulevikus teisi keeli kiiremini. (Talts jt 2008: 9-10)

1.6. Varase keelekümbelse tõhususe eeldused

Et varane keelekümbel lasteaias oleks edukas, peab selleks looma teatud eeldused ja tingimused.

Konteksti vajadus

Keele omandamine, olgu selleks siis emakeel või teine keel, ei saa toimuda ilma sotsiaalse ja situatiivse kontekstiga, sest just selle abil omandab laps lausestruktuuride ja sõnade tähenduse. Seetõttu on oluline, et teise keelte arendamisel pakutaks lastele võimalusi suhelda ja kuulata keelt võimalikult eri kontekstides ja situatsioonides, arendades üldist keelelist põdevust teises keeles elutu sõnavara ja grammatikadrilli asemel. (Rannut 2004: 71-72).

Muukeelsed õpilased, kelle keeleoskus on väike, saavad teises keeles kõnelevatest õpetajatest üsna hästi aru, kui õpetaja kasutab kontekstiga tugevalt seotud ja kognitiivselt vähenõudlikku kõnet. Seejuures areneb oskus kuulata teist keelt ning kasutada konteksti tundmatute sõnade tähenduse aimamiseks ning öeldust arusaamiseks, mis edaspidi aitab eesti koolis lapsel hästi toime tulla. Seetõttu peab õpetaja toetama oma kõnet muukeelsete laste integreerimise korral alati mitteverbaalse kontekstiga, nt ettenäitamine, objektidele või piltidele osutamine, füüsilise tegevuse või reageerimise kaasamine, esemelis-praktiline tegevus, hääle ja kehakeelega seostud paralingvistiliste märkide kasutamine jmt. (Rannut 2004: 73).

Õpetaja eesküju

Õpilased jälgivad eestikeelse õpetaja käitumist, keelekasutust, mõtteviisi. (Sarap 2004).

Õpetaja ülesandeks teha oma kõne arusaadavaks ehk kasutada samasuguseid strateegiaid, kui oma lapsele emakeeles esimesi sõnu õpetades: kasutada grammatiliselt lihtsaid lauseid ja lihtsat igapäevast sõnavara, korrata lapse poolt öeldud lauseid, rääkida asjadest, mis on tugevalt kontekstiga seotud (siin ja nüüd), rõhutada olulisi sõnu, kasutada kehakeelt, miimikat ja ettenäitamist, rääkida aeglasemalt. (Rannut 2003: 36)

Õpilaste väike arv grupis

Õppegrupi suurus, milles lapsed õpivad, on oluline, kuna see mõjutab nii täiskasvanute poolt organiseeritud tegevuste iseloomu kui ka suhtlemisvõimalusi lastega. (Kirch 2010). Keelekümblusrühmas peaks õpilaste arvu grupis vähendama. (Kallas 2004: 102).

Sobilik õpikeskkond

Mitmed uuringud on näidanud, et õpilased omandavad turvalises stressivabas keskkonnas teise keele kiiremini ja paremini, sest nad julgevad võtta riske ega karda ennast väljendada. Et vähendada afektiivse filtri negatiivset mõju lapse sihtkeele arengule, peab õpikeskkond olema stressivaba, rõõmus, rohke pildimaterjali ja keelenäidetega seinal ning ennekõike võimaldama füüsilist tegevust ja liikumist. Ruum peab looma atmosfääri, kus lapsed julgevad võtta riske ja eksperimenteerida erinevate oskuste ja võtetega. (Rannut 2003: 33).

Keelte õige proportsioon

Emakeel on küll abiks teise keele omandamisel, kuid teise keele õpetamise käigus peaks tunnis emakeele osakaalu vähendama ja teise keele osakaal peaks suurenema. (Pavlova 2013).

Kui muukeelsed õpilased ei tunne vajadust teises keeles suhtlemise järele, ei omanda nad ka sihtkeeles sotsilingvistilist pädevust. Samas kui lapsed puutuvad eesti laste ja eesti keelega kokku juba liivakastis mängides, omandavad nad eesti keele kiiremini. (Kallas 2004: 102).

Autentsed õppematerjalid

Tähtis on loobuda kohandatud tekstidest originaaltekstide kasuks (eestikeelsete raamatute kasutamine, eestikeelsete teleprogrammide vaatamine, raadiosaadete kuulamine jms). Samuti piirkondade analüüsist selgus, et kõige rohkem vajavad autentseid materjale Narva õpilased. (Kallas 2004: 102).

Hästi omandatud emakeel

Uurimistulemused selgelt osutanud, et sihtkeele eduka õppimise eelduseks on hea emakeeloskus. Selle põhjuseks on asjaolu, et emakeelt omandades ei omanda laps vaid

üht konkreetset keelt, vaid õpib ka mõistma, kuidas inimkeel kui selline toimib, teisisõnu, ta omandab selle kõikidele keeltele ühise baasi, millele tugineb kõigi järgnevate keelte õppimine. Emakeeleõpetuse kaudu omandatakse grammatikaterminoloogia ja -mõisted, olulised vahendid keeleõppes. (Kaivapalu 2007).

2. LAPSE EMAKEELE ROLL JA TÄHTSUS TEISE KEELE OMANDAMISEL NING KEELTE VASTASTIKUNE MÕJU

Emakeel võõrkeeleeõppes – kas eelis või takistus? Mitmed allikad tõdevad, et emakeel omab suurt tähtsust nii sihtkeele omandamisel kui ka selle kujundamisel. Õppija emakeel mõjutab sihtkeele õpet mitmel moel.

Emakeele abil teadvustatakse, kuidas inimkeel toimib. Oma emakeelt loovalt ja mitmekesiselt kasutavad inimesed õpivad ka võõrkeeli edukamalt. (Kaivapalu 2007)

Õppija lähteoletus on, et uus keel toimib samamoodi kui emakeel. Ka kõik teised varem kas või vähesel määral õpitud keeled aitavad uue keele omandamisele kaasa. Mida suurem on õppija metalingvistiline teadlikkus ja teadmised keelest kui nähtusest, seda paremini edeneb uue keele õppimine. (Kaivapalu 2010; Kaivapalu 2007).

Emakeel aitab ka mõista rahvusvahelisi ja emakeelest laenatud sõnu ja väljendeid. (Kaivapalu 2007).

Emakeelest võib teise keele kujundamisel saada nii ressurss kui ka probleem.

Õppija viis kõnelda on üldjuhul emakeeles ja sihtkeel(t)es sarnane. Õppijatel, kellele ei ole omane sujuv keelekasutus emakeeles, on seda raske saavutada ka sihtkeeles. (Kaivapalu 2007).

Psühholingvistide arvates on määravaim vigade põhjus just emakeele halb mõju teisele keelele. Kuid vaatamata emakeele väidetavale halvale mõjule on enamiku tänapäeval rakendatavate keeleõppe metoodikate osaks suuremas või väiksemas ulatuses õppijate emakeele kasutamine. Keeletunni valdavaks keeleks peab loomulikult jääma sihtkeel, kuid emakeelt ei tohiks õppeprotsessist täielikult välja jätta. Emakeelt võiks käsitleda tõhusa õppevahendina, mitte takistusena. (Pavlova 2013).

Lapse emakeele kasutamine võib olla ka inimese- või situatsioonikeskseks. Näiteks õpetajad räägivad eesti keeles, õpetaja abi aga lapse emakeeles või siis rühmaruumis kasutatakse lapsega suhtlemisel ainult eesti keelt, kuid väljaspool lasteaiapiire räägib õpetaja lapsega tema emakeeles. (Saaremägi 2009).

Kui emakeele teise keele omandamisele positiivse mõju osas ollakse ühte meelt, siis emakeelele teise keele mõju kohta esineb kirjanduses kategooriliselt vastupidiseid arvamusi.

Venemaa autorite Protassova ja Radina väitel ei lükka teine keelt lapse emakeelt välja, vaid soodustab selle arengut, kuna emakeele omandamine jätkub ka ajal, mil lapse elus ilmub teine keel. (Protassova jt 2009: 7).

Samas Läti autorite Druvijete ja Gavrilova tähelepanekutel võivad keeled nii teineteist rikastada kui ka hoopis vaesemaks teha. Lapse õpetamisel teise keele kaudu esineb ka emakeele täieliku või osalise kaotamise oht. (Druvieta 2003: 47).

3. LASTEVANEMATE ROLL TEISE KEELE ÕPPES

Lapse emakeele allikas ja keskkond on tema kodu ja vanemad. Oma esimese keele, emakeele omandab inimene tavaliselt varases lapseas ilma teadliku õpetuseta. Emakeele süsteemi kujundab laps ise ümbritseva keelekasutuse põhjal ning võimalused seda väljastpoolt mõjutada on üsnagi piiratud. (Kaivapalu 2007).

Kodu on ka lapse toimetulekuoskuste esmane kujundaja - üheks toimetulekut mõjutavaks faktoriks on just kodu kui õpi- ja arengukeskkond. Kodune õppekasvatustöö sisu pole nii rangelt reglementeeritud kui õppeasutuses, kuid kodus lapsevanema roll on selle juures väga suur, mõjuv ja otsustav – vanematel tuleb pidevalt suunata lapse huvi ning tegevusi. Tõsi on see, et väärtused ja toimetulekuoskused, mida oma lastele tahetakse anda, on just vanemate otsustada ja võimaldada. (Rannut 2004: 77).

Kuid paraku tänapäeva reaalsusele on omane nõrk lapsevanema vastutus ja kohustus kujundada lapsest täisväärtuslik ühiskonnakodanik. Sellest on küll kahju, sest vanemate osalemine hariduses pakuks samal ajal eeliseid mitte ainult nende lastele, vaid ka vanematele endile (enesehinnangu ja enesekindluse tõus, uued, õppeasutuse keskkonnas tegutsemise tulemusel omandatud ideed laste aitamiseks õppetöös, suurenenud teadmised lapse arengust, tugevnenud kontrollitunne oma lapse keelekeskkonna üle jne). Seega mida rohkem lapsevanemad õppest teavad, seda rohkem saavad nad lapsi toetada. (Rannut 2004:79-89).

Eriti juba lasteaia, kus eesti keel on kohustuslikuks õppeaineiks, on lastevanemad lapse motivatsioonifaktoriks ja eeskujuks. Teise keele omandamise juures on väga oluline ka lastevanemate toetus. Lapse soov omandada uut keelt oleneb sellest, milline on teise keele väärtus ja positsioon kodus. Elu näitab, et laste keeleline areng on tihedalt seotud vanemate sotsiaal-majandusliku seisundiga. Haritud vanematel on laps võimeline keelt õppima ja lastevanemad on sellest ka väga huvitatud, siis vanemate roll on selles, et lapse keelekeskkond oleks motiveeriv ja poleks igav ja destimuleeriv. (Noorte hääl 2010; Kärtner jt 2006).

Muidugi, on peresid, kus räägitakse vabalt kaht keelt (nähtus, kus kõneleja kasutab aktiivselt kaht keelt ning saab kahest keelest võrdselt aru), kuid paraku sellist kakskeelsust võib kohata harva ja üksnes mõnedes perekondades, kus kõneldakse

võrdselt eesti ja vene keelt. Sellel juhul on kakskeelsus lapsele n.ö. kingitus. (Pegel 2010). Kui aga peres räägitakse ainult vene keelt, siis lapse kakskeelseks (eesti ja vene) kujunemine on keerukas protsess. Vene keelt kõnelevad vanemad kardavad, et tavaprogrammi raames omandatav eesti keele tase ei ole piisav selleks, et laps võiks edukalt jätkata haridusteed Eestis. Puudulik eesti keele oskus kutsub muukeelsete perede lastevanemate hulgas esile ärevuse laste tuleviku pärast. (Sarap 2004:130). Seepärast valib osa muukeelseid lastevanemaid eestikeelse lasteaia ning suunab edaspidi oma lapsed ka eestikeelsesse kooli. Siis on vene keele kaotamise kartus. Seetõttu otsitakse võimalust aidata oma lastel võrdselt hästi toime tulla mõlemas keeleruumis, kaotamata samal ajal kultuurilist identiteeti. (Mehisto 2009: 104). Selles küsimuses on lastevanematel otsustav roll - varase keelekümbuse puhul on väga oluline regulaarselt vestelda ja lugeda lapsele tema emakeeles, viibida lapsega võimalikult palju aega, suhelda temaga ema keeles jne. (Keelekümbusprogramm 2013).

3.1. Koostöö lastevanematega

Koolieelse lasteasutuse õpetajad on seadusandja määrusega, koolieelse lasteasutuse riikliku õppekavaga, kohustatud tegema lastevanemaga lapse arengu toetamiseks koostööd, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel. Sama õigusakt sätestab ka seda, et pedagoog peab lastevanemat regulaarselt teavitama lapse arengust ja õppimisest ning õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest, looma lastevanemale võimalused saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes. Lastevanemal võimaldatakse osaleda õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamises ja läbiviimises ning anda tagasisidet lasteasutuse tegevusele. Järelikult on lasteaed ja lapse kodu partnerid, kelle missiooniks on toetada igakülgset lapse arengut. (Eesti lasteaiaõpetajate ajakiri 2013). Sellise koostöö kaasaegseks vormiks on **arenguestlus**, mille eesmärgiks on leida lahendus, et luua lapsele parimad tingimused. Arenguestluse käigus saavad vanemad infot oma lapse arengu ja käitumise kohta, pakutakse võimalust segamatult vestelda ja saavutada seeläbi usaldussuhe ning hea koostöö õpetajatega. Kõikides lasteaedades läbiviiakse arenguestlused. (Leppik 2007; Torm 2006).

Samuti kümbuslastele on väga oluline kodude toetus. 2004. aastast alustas tegevust **keelekümbusprogrammi lastevanemate liit**, kus kogemustega lastevanemad pakuvad tuge uute keelekümbusprogrammiga liitunud laste vanematele ning teevad koostööd koolide ja lasteaedadega. Keelekümbusklassides õppivate laste vanemate sõnul on liit loodud selleks, et propageerida kakskeelset haridust. Enda tegemisi

tutvustab liit neli korda aastas oma ajalehes Reditelskaja Gazeta. (Keelekümblus 2013; Haridus- ja Teadusministeerium 2013). Tuge pakub ka **Keelekümbluskeskus**, mis avas internetis oma kolmekeelse kodulehekülje www.kke.ee aastal 2002. Sealt võib leida nii üldinfot, kui ka õpilastele, õpetajatele, lastevanematele ja koolijuhtkonnale suunatud infot, programmis osalevate koolide ja lasteaedade nimekirjad, õppevara koostamise kriteeriumid, palju õppematerjale, korduma kippuvad küsimused, uudised jne. Keelekümbluskeskus on seni peamine lastevanematega tehtava koostöö läbiviija ja suunaja. (Interaktiivsed õppematerjalid keelekümbluses 2013).

4. ÕPETAJA KUI KEELEKESKKOND JA KEELE ALLIKAS

Keelekümblus nõuab selles programmis töötama sobivaid õpetajaid.

Kaldutakse arvamusele, et keelekümblusprogrammis töötav õpetaja peab valdama mõlemat keelt, kusjuures sihtkeelt emakeelena, s.t õpetaja eesti keel peab olema laitmatu. (Hausenberg 2004:18; Solom 2002:45)

Sisuliselt kakskeelsuse nõue riivab paratamatult vene õpetajate huve, kes ei oska eesti keelt, aga ka vähese interkultuurilise kompetentsusega eesti õpetajaid, kes ei suuda alati vene kollektiivi sisse elada. (Asser 2002:55). Vähese keelteoskusega Ida-Virumaal on selles osas eriti silmapaistvad vajakajäämised.

Keelekümblusesse õpetajate leidmisega seondub rida probleeme:

- Vene koolidest ei saa õpetajaid võtta, kuna vene koolide õpetajate eesti keele oskus on pahatihti liiga vähene ning eesti keele täiendõpe vene õpetajatele on ebasüstemaatiline;
- Vene õpetajad omavad tihtipeale negatiivseid hoiakuid õppe eestikeelseks muutmise suhtes;
- Eesti kooli õpetajad ei ole tihtipeale valmis teistest rahvusest lastega töötama ning omavad negatiivseid hoiakuid teistsuguse suhtes (temperament jms);
- Probleme tekib ka tugiõpetajate, psühholoogide ja logopeedide leidmisega (Valk 2002: 31)

Ka keelekümbluse staatus ja programmi edukus oleneb suurel määral õpetaja hoiakust ja tema teadmistest selle keele ja kultuuri kohta, tema isikust, kompetentsusest (lingvistiline, ainealane, pedagoogiline) ja sellest, kuivõrd pühendunud on ta oma tööle (Keelekümblus 2009; Solom 2002:45). Õpetajalt nõutakse laitmatut eesti keelt, õpetamisoskust, suhtlemisoskust ja veel palju pädevusi, et oma väga tähtsa rolli täita. (Hausenberg 2004:18). Mida rohkem teab õpetaja keeleõppimise teooriast ja praktikast, seda efektiivsemalt saab ta õpetada (Keelekümblus 2009).

Õpetaja on õpilaste jaoks sageli ainuke uue keele eeskuju klassis. Enne seda, kui õpilased hakkavad ise rääkima, kuulavad nad õpetajat pikka aega, jälgivad õpetaja

käitumist, keelekasutust ja mõtteviisi ning omandavad selle käigus piisavalt sõnavara. Õpilane jäljendab õpetaja keelekasutust ning sellepärast peab õpetaja keel olema täiuslik. Kui see keel on kornarlik või kostub aktsent, siis jääb see ka õpilastele külge. (Solom 2002: 45; Keelekümblus 2009).

Lapsed õpivad keelt ainult siis, kui nad saavad sellest aru, mida nad kuulevad. Seetõttu on õpetaja ülesandeks teha oma kõne arusaadavaks: kasutada grammatiliselt lihtsaid lauseid ja lihtsat igapäevast sõnavara, korrata lapse poolt öeldud lauseid, rääkida asjadest, mis on tugevalt kontekstiga seotud (siin ja nüüd), rõhutada olulisi sõnu, kasutada kehakeelt, miimikat ja ettenäitamist ehk mitteverbaalseid võtteid, rääkida aeglasemalt. Mitteverbaalsetel võtetel on suur tähendus lapsele, kes tuleb esimest korda eestikeelses keskkonda ja ei saa öeldu tähendusest aru. Kui aga õpetaja võtab aga appi žestid, osutab objektidele või näitab ise ette (nt viibates last käega enda poole, võttes käest kinni ja viies kohale, avades ise õpiku, osutades õpikule jmt), saab laps isegi siis aru, kui ta ühegi sõna tähendust eraldi ei mõista. (Rannut 2003).

5. KEELEKESKKONNA ROLL TEISE KEELE ÕPPES

Põhilised erinevused keelekümbluslaste ja vene laste vahel seisavad eesti keele arenguks vajaliku keelekeskkonna olemasolus või selle puudumises. Teise keele omandamise seisukohalt on oluline, et lapsel oleks võimalik kasutada keelt erinevates sotsiaalsetes kontekstides ja situatsioonides. Nii näiteks omandatakse eesti keel kõige kiiremini piirkondades, kus eestlasi on rohkem ning muukeelsed lapsed puutuvad eesti laste ja eesti keelega kokku juba liivakastis mängides (Kallas 2004: 102).

Teise keele omandamise edukaks kavandamiseks peab silmas pidama järgmiseid lähtekohti:

- Keeleõpe peab toimuma loomulikus ja rikkalikus keelekeskkonnas, kajastama loomulikku elavat keelt ja keele loomulikku arengut;
- Keeleõpe peab toimuma lapse jaoks mõttekas tegevuses, huvitama last ning väärtustama ja integreerima lapse isiklikke kogumusi ja kultuurierinevusi;
- Keelt õpetades peab lähtuma keelest kui tervikust, integreerides erinevaid osaoskused, lapse kogemused ning keele ja sisu;
- Keeleõppekeskkond peab olema stressivaba, rõõmus, võimaldama liikumist ja julgustama last end väljendada;
- Õppimine peab olema suunatud koostööle ja sotsiaalsele suhtlusele mõttekas ja mitmekesisel kontekstis, mitte individuaalsele või frontaalsele kontrollimisele ja harjutamisele;
- Teise keele õpetamisel tuleks kasutada integreeritud lähenemist, visuaalseid ja mitteverbaalseid abivahendeid ja õpetamisstrateegiaid, mis võimaldaksid füüsilist tegevust ja liikumist. Keeleõppe sidumine konteksti ja füüsilise reageerimisega aitab õpilastel lõdvestuda, tunda end turvaliselt ning vältida keeleõppes tarbetut stressi. Samaaegselt võimaldab füüsilise tegevuse kaasamine ka nõrga keeleoskusega lastel aktiivselt osaleda, suurendades arusaamist sihtkeelsest kõnest ning aidates sõnu ja väljendeid paremini meelde jätta. (Rannut 2003: 29)
- Teise keele õppe kavandamisel tuleb tähelepanu pöörata nii mitteverbaalsetele strateegiatele kui ka keelelisele rikastamisele. Mitteverbaalsed strateegiad on

olulised algajate keeleõppijate puhul loomuliku keeleomandamise keskkonna loomiseks, arusaamise suurendamiseks, teiskeelses keskkonnas toimetulekuks vajalike õpistrateegiate kujundamiseks ning seetõttu ka kiirete ja efektiivsete tulemuste saavutamiseks. (Rannut 2003: 95)

6. UURIMISOSA

6.1. Uuringu tutvustus

Bakalaureusetöö raames viidi läbi koolieelse lasteasutuse keelekümblusrühma laste vanemate intervjuerimine ja laste testimine.

Intervjuerimine ja testimine viidi läbi 01.04.2013-15.05.2013 Narva koolieelse lasteasutuse Päikene keelekümblusrühmade Sipelgad ja Pardikesed (5-6-aastased lapsed) baasil. Sihtrühmaks on 24 rühma külastavat last ja nende vanemad.

Lastevanemate intervjuerimise eesmärgiks oli välja selgitada nende seisukoht keelekümbluse kohta ja sihtkeele mõju kohta lapse emakeelele, milleks lastevanematele esitati suulise intervjuu vormis viis küsimust (vt Lisa 1).

Laste testimise eesmärgiks oli välja selgitada, kas nende emakeele (vene keele) tase vastab vanuselistele normidele Ušakova järgi (Ušakova 2001). Testimine hõlmas 13 ülesannet, sealhulgas 4 individuaalset töölehte, 9 suuliselt esitatavat individuaalset ülesannet ja 1 grupimäng (vt Lisad 2, 3, 4, 5, 6) . Testimise tulemused võrreldatakse lastevanemate arvamusega.

6.2. Laste testimise tulemused ja analüüs

Laste testimine koosnes viiest osast:

I osa – igale lapsele esitati suuliselt 9 ülesannet (sõnavara, sõnamoodustus, lausemoodustus, häälikuõpetus, põhjuslik seos lauses), töö iga lapsega toimus individuaalselt erineval ajal, testija märkis lapse vastused ülesannete lehele (ülesannete lehed lisatud, vt Lisa 6), küsitletud 20 last.

II osa – iga laps sai töölehe teemal „Häälikud“, töö toimus individuaalselt erineval ajal, testija selgitas lapsele ülesande sisu suuliselt, laps märkis vastused töölehele ise (töölehed lisatud, vt Lisa 2), küsitletud 22 last.

III osa – iga laps sai töölehe teemal „Silbitamine“, töö toimus individuaalselt erineval ajal, testija selgitas lapsele ülesande sisu suuliselt, laps märkis vastused töölehele ise (töölehed lisatud, vt Lisa 3), küsitletud 24 last.

IV osa – iga laps sai töölehe teemal „Rõhk“, töö toimus individuaalselt erineval ajal, testija selgitas lapsele ülesande sisu suuliselt, laps märkis vastused töölehele ise (töölehed lisatud, vt Lisa 4), küsitletud 22 last.

V osa – iga laps sai töölehe teemal „Tegusõnade pööramine“, töö toimus individuaalselt erineval ajal, testija selgitas lapsele ülesande sisu suuliselt ning kirjutas lapse vastused töölehele (töölehed lisatud, vt Lisa 5), küsitletud 24 last.

Ülesannete ja töölehtede koostamisel on kasutatud O. Ušakova, S. Gavrina, N. Kutjavina, I. Toporkova ja S. Štšerbinina jt materjale (Ušakova 2001; Logopsiholog 2013).

Tabel 1 näitab arvuliselt, kui palju õigeid vastuseid andsid testivad lapsed ülesannete lehelt esitatavatele ülesannetele.

Ülesande nr	1	2	3	4	5	6	7	8	10
Õigete vastuste maks. arv	väh. 5 sõna	10 sõna	2 lauset	1 sõna	6 sõna	5 sõna	7 sõna	21 sõna	6 lauset
Laps 1	7	10	2	0	6	4	3	20	6
Laps 2	8	10	2	0	6	4	4	19	6
Laps 3	7	10	2	1	6	5	4	21	5
Laps 4	6	10	2	1	6	4	6	21	5
Laps 5	7	9	2	1	0	4	4	19	5
Laps 6	5	10	1	1	6	4	7	18	5
Laps 7	8	10	2	1	6	5	5	21	6
Laps 8	10	10	0	0	5	4	4	20	5
Laps 9	9	10	2	0	6	4	0	21	4
Laps 10	7	10	2	0	6	4	3	21	4
Laps 11	5	9	1	1	6	4	3	20	5
Laps 12	6	10	2	0	6	4	4	20	5
Laps 13	7	9	2	1	5	5	4	19	6
Laps 14	8	10	2	1	6	4	6	18	6
Laps 15	7	10	2	0	6	4	4	21	5
Laps 16	6	10	2	1	6	4	7	21	5
Laps 17	6	10	2	0	0	5	5	19	4
Laps 18	7	10	2	0	6	4	4	21	4
Laps 19	8	10	2	1	6	4	0	21	6
Laps 20	9	10	2	0	6	4	3	21	5

Tabel 2 näitab õigete vastuste protsendilist suhet iga lapse ja ülesande kohta.

Ülesande nr	1	2	3	4	5	6	7	8	10	Lapse tulemus
Laps 1	100%	100%	100%	0%	100%	80%	43%	95%	100%	80%
Laps 2	100%	100%	100%	0%	100%	80%	57%	90%	100%	81%
Laps 3	100%	100%	100%	100%	100%	100%	57%	100%	83%	93%
Laps 4	100%	100%	100%	100%	100%	80%	86%	100%	83%	94%
Laps 5	100%	90%	100%	100%	0%	80%	57%	90%	83%	78%
Laps 6	100%	100%	50%	100%	100%	80%	100%	85%	83%	89%
Laps 7	100%	100%	100%	100%	100%	100%	71%	100%	100%	97%
Laps 8	100%	100%	0%	0%	83%	80%	57%	95%	83%	66%
Laps 9	100%	100%	100%	0%	100%	80%	0%	100%	67%	72%
Laps 10	100%	100%	100%	0%	100%	80%	43%	100%	67%	77%
Laps 11	100%	100%	50%	100%	100%	80%	43%	95%	83%	83%
Laps 12	100%	100%	100%	0%	100%	80%	57%	95%	83%	79%
Laps 13	100%	100%	100%	100%	83%	100%	57%	90%	100%	92%
Laps 14	100%	100%	100%	100%	100%	80%	86%	85%	100%	95%
Laps 15	100%	100%	100%	0%	100%	80%	57%	100%	83%	80%
Laps 16	100%	100%	100%	100%	100%	80%	100%	100%	83%	96%
Laps 17	100%	100%	100%	0%	0%	100%	71%	90%	67%	70%
Laps 18	100%	100%	100%	0%	100%	80%	57%	100%	67%	78%
Laps 19	100%	100%	100%	100%	100%	80%	0%	100%	100%	87%
Laps 20	100%	100%	100%	0%	100%	80%	43%	100%	83%	78%
Ülesande tulemus	100%	99%	85%	50%	89%	84%	57%	96%	85%	83%

Tabelitest 1 ja 2 nähtub, et üle poole lastest sai ülesannetega väga hästi hakkama (tulemus 80-100% 12 lapsel) ning veel kolmandik sai hea tulemuse (70-80%). Alla 70% tulemusega on ülesanded sooritanud vaid üks laps. Laste keskmine tulemus on 83%, kusjuures raskusi valmistas ainult kaks ülesannet üheksast, mille tulemused on 50% ja 57% (riimuva sõna nimetamine ja tegusõnast nimisõnade moodustamine).

Kuigi esimese ja teise ülesandega (S-tähega algavate sõnade nimetamine ja esitatud silbiga algava sõna nimetamine) said kõik testitavad suurepäraselt hakkama, on siiski tähelepanuväärt see, et mõned lapsed nimetasid venekeelsete sõnade hulgas ka eestikeelseid sõnu, mis ka vastasid ülesande tingimustele.

Tabel 3 näitab arvuliselt ja protsentuaalselt, kui palju õigeid vastuseid andsid testitavad lapsed töölehe teemal „Häälikud“ täitmisel, aga samuti lapse keskmist tulemust protsentides.

Ülesanne	Häälikud	
Õigete vastuste maksimaalne arv	9	Lapse tulemus
Laps 1	9	100%
Laps 2	9	100%
Laps 3	9	100%
Laps 4	9	100%
Laps 5	8	89%
Laps 6	9	100%
Laps 7	9	100%
Laps 8	9	100%
Laps 9	9	100%
Laps 10	8	89%
Laps 11	9	100%
Laps 12	8	89%
Laps 13	9	100%
Laps 14	9	100%
Laps 15	9	100%
Laps 16	8	89%
Laps 17	9	100%
Laps 18	9	100%
Laps 19	9	100%
Laps 20	9	100%
Laps 21	9	100%
Laps 22	9	100%
Keskmine tulemus		98%

Tabel 4 näitab arvuliselt ja protsentuaalselt, kui palju õigeid vastuseid andsid testitavad lapsed töölehe teemal „Silbitamine“ täitmisel, aga samuti lapse keskmist tulemust protsentides.

Ülesanne	Silbitamine	
Õigete vastuste maksimaalne arv	9	Lapse tulemus
Laps 1	4	44%
Laps 2	9	100%
Laps 3	8	89%
Laps 4	5	56%
Laps 5	6	67%
Laps 6	8	89%
Laps 7	9	100%
Laps 8	8	89%
Laps 9	7	78%
Laps 10	8	89%
Laps 11	9	100%
Laps 12	8	89%
Laps 13	8	89%
Laps 14	9	100%
Laps 15	9	100%
Laps 16	8	89%
Laps 17	7	78%
Laps 18	6	67%
Laps 19	5	56%
Laps 20	9	100%
Laps 21	5	56%
Laps 22	9	100%
Laps 23	9	100%
Laps 24	7	78%
Keskmine tulemus		83%

Tabel 5 näitab arvuliselt ja protsentaalselt, kui palju õigeid vastuseid andsid testitavad lapsed töölehe teemal „Rõhk“ täitmisel, aga samuti lapse keskmist tulemust protsentides.

Ülesanne	Rõhk	
Õigete vastuste maksimaalne arv	8	Lapse tulemus
Laps 1	7	88%
Laps 2	5	63%
Laps 3	8	100%
Laps 4	7	88%
Laps 5	8	100%
Laps 6	8	100%
Laps 7	8	100%
Laps 8	8	100%
Laps 9	8	100%
Laps 10	4	50%
Laps 11	8	100%
Laps 12	8	100%
Laps 13	7	88%
Laps 14	8	100%
Laps 15	8	100%
Laps 16	5	63%
Laps 17	7	88%
Laps 18	8	100%
Laps 19	8	100%
Laps 20	8	100%
Laps 21	7	88%
Laps 22	8	100%
Keskmine tulemus		92%

Tabel 6 näitab arvuliselt ja protsentuaalselt, kui palju õigeid vastuseid andsid testitavad lapsed töölehe teemal „Tegusõnade pööramine“ täitmisel, aga samuti lapse keskmist tulemust protsentides.

Ülesanne	Tegusõnade pööramine	
Õigete vastuste maksimaalne arv	24	Lapse tulemus
Laps 1	19	79%
Laps 2	24	100%
Laps 3	23	96%
Laps 4	21	88%
Laps 5	19	79%
Laps 6	24	100%
Laps 7	24	100%
Laps 8	22	92%
Laps 9	23	96%
Laps 10	24	100%
Laps 11	19	79%
Laps 12	24	100%
Laps 13	24	100%
Laps 14	23	96%
Laps 15	21	88%
Laps 16	19	79%
Laps 17	23	96%
Laps 18	23	96%
Laps 19	22	92%
Laps 20	23	96%
Laps 21	24	100%
Laps 22	24	100%
Laps 23	21	88%
Laps 24	24	100%
Keskmine tulemus		93%

Tabelitest 3, 4, 5 ja 6 nähtub, et kõik lapsed said esitatud ülesannetega väga hästi hakkama, s.t laste keskmine tulemus neljas ülesandes on üle 91% ning ühes ülesandes (silbitamine) 83%. Kõige stabiilsema ja kõrgema tulemuse näitasid lapsed ülesandes „Häälikud“ (98%).

Laste keskmine tulemus kõikides pakutud ülesannetes on 89,8%.

Kokkuvõte testimisest

Kõik lapsed said ülesannetega hakkama. Nad mõistsid vaevata kõike kuulnud, oskasid end ladusalt mõistetavaks teha. Said tulemuslikult loogilistest sidemetest aru. Nad oskasid koostada lihtsat teksti pakutaval teemal, oskasid kirjeldada pilte, sündmusi ning lühidalt põhjendada-selgitada oma seisukohti. Nad mõistsid ja kasutasid teatavaid väljendeid ja lihtsamaid fraase, suutsid suhelda lihtsas keeles. Sõnamoodus oli neil heal tasemel, sõnavara maht valdavalt keskmine ja kõrge. Enamus lapsi vastas õigesti küsimustele, valesti vastati harva.

Sellest võib järeldada, et laste emakeele tase vastab testitu piires ealistele normidele ning laste kõne on arenenud nõuetekohaselt.

6.3. Lastevanemate intervjuerimise tulemused ja analüüs

Intervjuerimine toimus ajal, mil lapsevanemad käisid lasteaias lapsi toomas/võtmas või rühmaõpetajaga vestlemiseks. Intervjuerimine toimus peamiselt individuaalselt. Kokku küsitleti 20 lapsevanemat. Igale lapsevanemale esitati suuliselt viis küsimust (vt Lisa 1). Küsimused ja intervjueri poolt konspekteeritud vastused on esitatud allpool.

Küsimus 1: Mis põhjustel Teie keelekümblusprogrammi kasuks otsustasite?

Lapse haridusteele pannakse alus juba lasteaias ja just sellel põhjusel heaks väljapääsuks on keelekümblusprogramm. – 9 vastust

Mida varem laps riigikeele õpet alustab, seda parem. – 6 vastust

Ei oska keelekümblust kohta midagi halba öelda. – 5 vastust

Teised märkused:

„On loogiline, et minu laps õpib lasteaias riigikeeles“.

„Eesti keele omandamiseks ei ole vaja eestikeelset haridust, vaid keelekümblust selleks sobivas vanuses“.

Küsimus 2: Millised keelekümblustega seotud muutused on Teil aja jooksul toimunud?

Varem olin mures, kas laps saab hakkama ja kuidas teda aidata, kui minu eesti keel ei ole piisavalt hea, aga nüüd olen veendunud, et hirmud olid ülepaisutatud. – 10 vastust

Lapsel tekkis julgus suhelda nii venelaste kui ka eestlastega. – 5 vastust

Lapsevanemana sain palju kasulikke kogemusi (õppisin meeskonnatööd, sain juurde vastutustunnet, uusi teadmisi enda ja oma lapse kohta, osalenud erinevatel üritustel ja koolitustel). – 9 vastust

Teised märkused:

„Muretsemiseks polnud põhjust, sest keelekümblusmetoodika oluline põhimõte on, et koolis kõneldakse õpitavas keeles kaotamata oma keelt“.

„Laps ei muutu keelekümblusmetoodika tõttu eestlaseks, vaid ta oskab ühe keele võrra rohkem ja see on üks suur eelis“.

Küsimus 3: Kas keelekümblus takistab Teie arvates lapse emakeele omandamist?

Mul on hirm, et äkki laps unustab oma emakeele ja kultuuri. – 3 vastust

Arvan, et praeguseks ei ole takistanud, kuid lasteaias tuleks arendada mõlemat keelt. – 8 vastust

Arvan, et praeguseks ei ole takistanud, kuid keeletunde (nii eesti kui vene) võiks olla iga päev. – 9 vastust

Teised märkused:

„Mulle teeb muret, et mul puudub võimalus tagada kodus oma lapsele eesti keele praktika“.

„Igapäevased keeletunnid ei aita, kui tunnis aktiivselt tööd ei tehta“.

Küsimus 4: Kas olete nõus sellega, et keelelise mitmekesise suurenemine vaid lisab väljendusvõimalusi?

Olen nõus, sest laps oskab ühe keele võrra rohkem. – 16 vastust

Olen nõus, sest laps saab lisaks väga palju sõpru, sest ta ei karda rääkida mõlemas keeles. – 6 vastust

Teised märkused:

„Kahe või enama keele õppimine on küll hea, ent samas on see täiendav intellektuaalne pinge, mis pole mitte kõigile lastele jõukohane. Sel juhul võib kakskeelestamine tuua loodetud kasu asemel hoopis kahju“.

Küsimus 5: Andke oma arvamus Teie lapse emakeele (vene keele) oskuse kohta.

Minu lapse vene keele oskus on väga hea. – 5 vastust

Minu lapse vene keele oskus vähemalt vastab nõuetele, muretsemiseks pole põhjust. – 15 vastust

Teised märkused:

„Mulle meeldiks, kui minu laps valdaks mitut keelt, aga eriti oskaks hästi vabalt vene keelt“.

„Keelekümblusmetoodika oluline põhimõte on, et koolis kõneldakse õpitavas keeles ning kodus emakeeles“.

Kokkuvõte lastevanemate küsitlusest

Kõik intervjueritud lapsevanemad on rahul keelekümblusprogrammiga ning andsid sellele üldiselt positiivse tagasiside. Üldine hinnang keelekümblusrühmale on: lootus, usaldus ja kindlustunne oma valiku suhtes. Lapsevanemate hinnangud lapse arengu kohta (vene keel) vastavalt reaalsele tegelikkusele. Seda kinnitavad ka laste testimise tulemused, mis näitavad, et laste emakeele tase vastab vanuselistele normidele, olles valdavalt hea ja väga hea. Ükski küsitletuist ei ole praeguseks täheldanud, et keelekümblus oleks takistanud lapsel emakeele omandamist, kuid võimalike probleemide ennetamiseks soovivad nad rohkem abi ja tuge mõlema keele arendamisel. Lastevanemate positiivset häälestust tõendab ka see asjaolu, et rühm püsib alates laste 3. eluaastast samas koosseisus.

Seega võib läbiviidud uurimise tulemustest lähtuvalt nentida, et bakalaureusetöös püstitatud hüpotees („Lastevanemad arvavad, et keelekümblusprogramm takistab emakeele omandamist“) ei ole valitud sihtrühma näitel kinnitust leidnud.

KOKKUVÕTE

Antud töö näitas, et püstitatud probleem on tõepoolest aktuaalne, kuid ei ole nii ühemõtteline kui see võib tunduda. On arvamusi, et teine keel mõjutab ema keelt nii positiivselt (rikastab, tõstab inimese metalingvilitilisi oskusi) kui ka negatiivselt (inimene kaotab ema keele oskuse).

Tasub konstateerida, et selle töö raames tehtud uurimise tulemused ei kajasta teise keele negatiivset mõju.

On ka teisi arvamusi, et emakeel mõjutab teist keelt. Sellel juhul ei tule karta mitte emakeele kaotamist, kuid teise keele ebakvaliteetset omandamist.

Kvaliteetseks eesti keele omandamiseks panevad vene keelt kõnelevad vanemad oma lapsed keelekümblusmetoodikat rakendavatesse lasteaedadesse, sest arvavad, et varane keelekümblus on edukas ettevalmistus nii kooliks kui eluks Eestis. Kuid see nõuab lisapingutusi nii vanematelt kui ka õpetajatel: vanemad toetavad kodus emakeelt ja õpetaja täiustab tunnis vene keelt.

RESÜMEE

This work has shown that the problem was indeed topical, but not as simple as it might seem. There are opinions that mother tongue as a second language shows positive effects (enriches, enhances human metalinguistic skills) and negative effects (a person loses mother language skills).

It is worthwhile to establish that according to the results of the investigation there are no negative influence of the second language.

There are other opinions that native language affects the second language. In this case, it is not to be feared to lose mother tongue, but to speak badly the second language. In order to provide for children an opportunity to speak second language Russian-speaking parents put their children in a language immersion kindergarten, because they think that it is a good preparation for a successful life in Estonia.

However, this requires additional effort for both parents and teachers. Their role is crucial: native language perfectly speaking parents and qualified teachers providing an excellent Russian language classes.

KIRJANDUS

Asser, Hiie. 2002. Osaline ja täielik keelekümblus Eestis vene koolides 1992-2002. Tartu Ülikooli Narva Kolledž: ettekannete kogumik. Narva : Tartu Ülikool.

Druvieta, Ina, Gavrilina, Margarita. 2003. Deti natsionalnõh menšinstv s latõšskim jazõkom obutšenia. Riia: Puse.

Eesti Hariduse Infosüsteem. <http://www.ehis.ee> (viimati vaadatud 10.05.2013).

Eesti lasteaiaõpetajate ajakiri. 2009. Kodu ja lasteaed – kaks institutsiooni, üks missioon. <http://www.lasteaed.net/2009/02/16/kodu-ja-lasteaed-%e2%80%93-kaks-institutsiooni-uks-missioon/#more-1059> (viimati vaadatud 10.05.2013).

Eesti Vabariigi põhiseadus.

Enimküsitud statistika üldhariduse valdkonnas. 2013. www.hm.ee/index.php?popup=download&id=11039 (viimati vaadatud 10.05.2013).

Gavrina, Svetlana, 2007. Proverjaem znaniya doškolnika. <http://bankknig.net/jurnaly/82228-proverjaem-znaniya-doshkolnika-testy.html> (viimati vaadatud 10.05.2013).

Haridus- ja Teadusministeerium. 2013. Keelekümblus. <http://www.hm.ee/index.php?046943> (viimati vaadatud 10.05.2013).

Hausenberg, Anu-Reet 2004. EV eriala eile, täna, homme. Kuidas sündis eesti keele kui võõrkeele eriala? Tallinna Pedagoogikaülikooli eesti Filoloogia osakonna toimetised I. Tallinn: TPÜ Kirjastus: 17–23.

Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed. 2013. Keelekümblus. <http://www.meis.ee/keelekumblus1> (viimati vaadatud 10.05.2013).

Interaktiivsed õppematerjalid keelekümbluses. 2013. <http://kumblus.wordpress.com/oppematerjalid-keelekumbluse-kontekstis/keelekumbluse-taust> (viimati vaadatud 10.05.2013).

Kaivapalu, Annekatrin 2007. Emakeel võõrkeeleeõppes – eelis või takistus? www.emakeeleselts.ee/omakeel/2007_1/OK_2007-1_02.pdf (viimati vaadatud 10.05.2013).

Kaivapalu, Annekatrin, Martin, Maisa. 2010. Mis on võõrkeeleeõpe ja kuidas võõrkeelt õpitakse.

[http://www.oppekava.ee/index.php/Mis on v%C3%B5%C3%B5rkeelee%C3%B5pe ja kuidas v%C3%B5%C3%B5rkeelt %C3%B5pitakse](http://www.oppekava.ee/index.php/Mis_on_v%C3%B5%C3%B5rkeelee%C3%B5pe_ja_kuidas_v%C3%B5%C3%B5rkeelt_%C3%B5pitakse) (viimati vaadatud 10.05.2013).

Kallas, Jelena. 2004. Vene õppekeelega põhikooli vanema astme õpilaste tekstivajadused ja -ootused eesti keele õpiku tekstide osas. Eesti keel: võõrkeelest teiseks keeleks. Koost. Mart Rannut jt. Tallinna Pedagoogikaülikooli eesti filoloogia osakonna toimetised 1. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikooli Kirjastus: 98–108.

Keel. 2013. <http://www.hm.ee/raamat2010-2011/keel.html> (viimati vaadatud 10.05.2013).

Keelekümblus. 2013. <http://www.innove.ee/et/yldharidus/keelekymbilus> (viimati vaadatud 10.05.2013).

Keelekümblus. 2013. Abiks lapsevanemale. <http://kke.innove.ee/abiks-lapsevanemale> (viimati vaadatud 10.05.2013).

Keelekümbluse käsiraamat 2009. Koost. Peeter Mehisto. Tallinn: Raamatutrukikoda.

Keelekümblusprogramm. 2013. Programmiga liitumine. <http://kke.innove.ee/abiks-kohalikule-omavalitsusele/programmiga-liitumine-abiks-kohalikule-omavalitsusele> (viimati vaadatud 10.05.2013).

Keelekümblusprogramm. Lasteaiad. 2013 <http://kke.innove.ee/liitumine/programmiga-liitunud-asutused/lasteaiad> (viimati vaadatud 10.05.2013).

Keeleseadus.

Koolieelse lasteasutuse seadus.

Kirch, Marika. 2010. Laste arvu piirnormid lasteaiarühmas Euroopa riikides. <http://www.riigikogu.ee/doc.php?56526>. (viimati vaadatud 10.05.2013).

Laste arvu piirnormid lasteaiarühmas Euroopa riikides.
<http://www.riigikogu.ee/doc.php?56526> (viimati vaadatud 10.05.2013).

Leppik, Sale 2007. Arenguestlus – parim usaldussuhete looja koostöös lapsevanemaga. <http://www.lasteaid.net/2007/07/26/arenguestlus-%e2%80%93-parim-usaldussuhete-looja-koostooks-lapsevanemaga/#more-177> (viimati vaadatud 10.05.2013).

Lipasti Järvi, Pajusalu, Renate 2013. Emakeel on oma keel. http://www.tuglas.fi/tiedostot/emakeel_on_oma_keel.pdf (viimati vaadatud 10.05.2013).

Logopsiholog. 2013. Diagnostika razvitija retši u doškolnikov i mladših školnikov. <http://www.logopsiholog.ru/rech.html>. (viimati vaadatud 10.05.2013).

Pavlova, Jelena. 2013. Organizatsija gruppovoi formõ rabotõ na uroke inostrannogo jazõka. <http://festival.1september.ru/articles/565289/> (viimati vaadatud 10.05.2013).

Peegel, Mari. 2010. Kakskeelsus on lapsele kingitus. <http://www.epl.ee/news/kultuur/kakskeelsus-on-lapsele-kingitus.d?id=51280752> (viimati vaadatud 10.05.2013).

Politova, Natalja. 1984. Razvitije retši utšaštšijsja natšalnõh klassov. Moskva: Prosveštšenie.

Protassova, Jekaterina, Radina Natalja. 2009. Obutšeniye doškolnikov inostrannomu jazõku. Moskva: Vlados.

Rannut, Ülle 2001. Varane keelekümblus, eesti keel kui teine keel ja muukeelne laps eesti koolis: teooria ja praktika. Tallinn: TÜ Raamatukogu, TÜ Narva Kolledž, TÜR

Rannut, Ülle 2003. Mitteverbaalsed strateegiad ja keeleline rikastamine teise keele õppes. Tallinn: TPÜ Kirjastus.

Rannut, Ülle 2004. Muukeelsete laste integratsioon ja eesti keele omandamine lasteaias. Tallinna Pedagoogikaülikooli eesti filoloogia osakonna toimetised I. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikooli Kirjastus: 59-90.

Saaremägi, Merike. 2009. Kakskeelsus.
<http://www.lasteaed.net/2009/02/15/kakskeelsus> (viimati vaadatud 10.05.2013).

Sarap, Jevgenia 2004. Keelekeskkonna mõju Mustamäe Humanitaargümnaasiumi 2. Eesti keel:võõrkeelest teiseks keeleks. Tallinna Pedagoogikaülikooli eesti filoloogia osakonna toimetised I. Tallinn: TPÜ Kirjastus: 120-131.

Solom, Sirje. 2002. Keelekümblus Kohtla-Järve Ühisgümnaasiumis. Seminar „Mitmekultuuriline kool Eestis”. Tartu Ülikooli Narva Kolledž : ettekannete kogumik. Narva : Tartu Ülikool: 44-46.

Talts, Leida, Kukk, Airi, Kanne, Marge, Muldma, Maia jt 2008. Keelekümbluslasteaiade lõpetanute koolivalmidus. Tallinn: Tallinna Ülikooli kirjastus.

Torm, Heli. 2006. Lasteaiaõpetaja ja ema kogemused.
<http://www.lasteaed.net/2006/06/03/lasteaiaopetaja-ja-ema-kogemused> (viimati vaadatud 10.05.2013).

Ušakova, Oksana. 2001. Razvitiye retši doškonogo vozrasta.
<http://dob.1september.ru/2001/04/vkl1.htm> (viimati vaadatud 10.05.2013).

Vabariigi Valitsuse 29.05.2008 määrus nr 87 „Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava“.

Vabariigi Valitsuse 06.01.2011. a määruse nr 1 „Põhikooli riiklik õppekava” lisa 2.
https://www.riigiteataja.ee/akti/isa/1200/9201/1009/VV1_lisa2.pdf.
(viimati vaadatud 10.05.2013).

Valk, Aune. 2002. Ülevaade Eestis segaklassides tehtud uuringutest // Seminar „Mitmekultuuriline kool Eestis”. Tartu Ülikooli Narva Kolledž : ettekannete kogumik. Narva : Tartu Ülikool: 18-35.

Õppekava portaal. 2013. Mis on võõrkeeleõpe ja kuidas võõrkeelt õpitakse.
<http://www.oppekava.ee/index.php/> (viimati vaadatud 10.05.2013).

Laste vanematele küsimustik

LISA 1

Küsimused

Küsimus 1: Mis põhjustel Teie keelekümblusprogrammi kasuks otsustasite?

Küsimus 2: Millised keelekümblusega seotud muutused on Teil aja jooksul toimunud?

Küsimus 3: Kas keelekümblus takistab Teie arvates lapse emakeele omandamist?

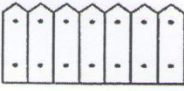
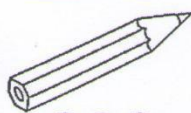

Küsimus 4: Kas olete nõus sellega, et keelelise mitmekesise suurenemine vaid lisab väljendusvõimalusi?

Küsimus 5: Andke oma arvamus Teie lapse emakeele (vene keele) oskuse kohta.

Töölent Häälikuol

Где находится звук [P] в словах (в начале, в середине, в конце). Раскрась под картинкой нужный кружочек.

		
○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○

Определи место звука [Л] в словах

		
○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○

Определи место звука [М] в словах.

		
○ ○ ○	○ ○ ○	○ ○ ○

Tööleht

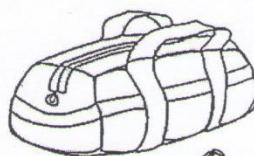
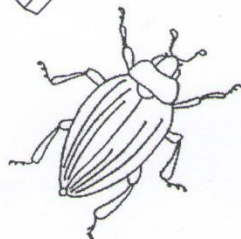
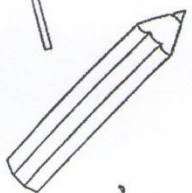
Silbitamine

Раздели слова на слоги. Соедини картинку с подходящей схемой.

1 слог

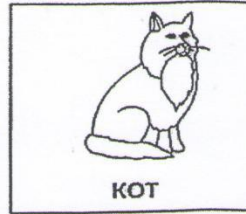
2 слога

3 слога

Tööleht Rõhk

Отметь значком "ударение" ударный гласный звук в каждом слове.

Tööleht Tegusõnade töötlamine

Измени слова, обозначающие действия предметов.

гулять

я гуляю, мы гуляем, он гуляет,
они гуляют, ты гуляешь, вы гуляете

учить

я ....., мы ....., он .....,
они ....., ты ....., вы .....

знать

я ....., мы ....., он .....,
они ....., ты ....., вы .....

бегать

я ....., мы ....., он .....,
они ....., ты ....., вы .....

играть

я ....., мы ....., он .....,
они ....., ты ....., вы .....

Suulised ülesanded individuaal tööks

Lisa 6

Тест на определение уровня развития речи у старших дошкольников

Задание 1. Придумай как можно больше слов на букву С. (Время 1 мин.).

Задание 2. (Окончание слов).

Ход работы: ребенка спрашивают: «Отгадай, что я хочу сказать? По...». Если ребенок молчит (несмотря на повторение данного слога) или механически повторяет сказанное, не пытаясь докончить слово, то можно перейти к следующему слогу: «А теперь, что я хочу сказать? Пона...» и т. д. Всего ребенку дается 10 слогов, неодинаково часто встречающихся в начале разных слов. Слоги следующие: 1) по, 2) на, 3) за, 4) ми, 5) му, 6) ло, 7) че, 8) при, 9) ку, 10) зо.

Задание 3. (Образование предложений с данными словами).

Ребенку предлагается составить фразу, в которую входили бы следующие слова:

- 1) девочка, мячик, кукла;
- 2) лето, лес, грибы.

Задание 4. (Подбор рифмы).

Инструкция: «Ты, конечно, знаешь, что такое рифма. Рифма - это такое слово, которое созвучно с другим. Два слова рифмуются между собой, если они оканчиваются одинаково. Понял? Например, два слова: вол, гол. Они звучат одинаково, значит, они рифмуются. Теперь я тебе дам слово, а ты подбери как можно больше слов, которые с этим словом рифмуются. Слово это будет «день»».

Задание 5. (Словообразование). Как будет называться маленький предмет?

мяч - мячик; рука - ...; солнце - ...; трава - ...; плечо - ...; ухо - ...; таз - ...

Задание 6. (Словообразование). Если предмет сделан из железа, то какой он?

железо - ...; дерево - ...; снег - ...; пух - ...; бумага - ...

Задание 7. (Общий словарный запас). Как называется человек, который учит, столярничает, плотничает, строит, садовничает, переводит, проводит?

Задание 8. (Исследование особенностей звукового анализа слова).

Инструкция: «Я буду называть тебе слова, а ты, как только услышишь слово, которое начинается на букву "д", сразу хлопнешь в ладоши».

Слова для произношения: дача, рука, туча, лиса, дом, Даша, ком, дорога, тарелка, стол, дождь, липа, тачка, каша, душ, пчела, дым, речка, кошка, вилка, трава.

Задание 9. Соревнование («Кто быстрее?»). Инструкция. Все дети выстраиваются на линии «старта». Обозначают линию финиша. На финише размещают корзину с призами. Каждый участник называет слово, обозначающее героев сказок К.И. Чуковского, и делает в направлении финиша столько шагов, сколько слогов в названном слове. Например: Мой - до-дыр (3 шага); Цо-ко-ту-ха (4 шага). Победит тот, кто первым дойдет до финиша.

Задание 10. (Проверка на умение вычленять причинно-следственные связи в предложении).

Педагог начинает предложение, ребенок заканчивает.

1. Если наступит день рождения, то...
2. Если снег растает, то...
3. Если пойдет сильный дождь, то..
4. Девочка стояла около окна, хотя...
5. Мальчик весело смеялся, несмотря на то, что...
6. Если взлететь высоко как птица, то...

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina _____ Marina Sinitsõna _____
(autori nimi)
(sünnikuupäev: _____ 31.05.1978 _____)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Lastevanemate hinnang varase keelekümbluse mõjule emakeele omandamisele

5-6aastaste laste näitel,

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on _____ Ene Kurme _____,
(juhendaja nimi)

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Narvas
27.05.2013